

MAGYAR PAEDAGOGIAI TARSASÁG.

Társaságunk a felszabadulás után 1946. évi május hó 18-án tartotta első ülését, amely egyszersmind a Társaság 52-ik Nagygyűlése volt. A Nagygyűlésnek, amelyen *Prohászka Lajos* elnökölt, a következő tárgysorozata volt:

1. Az elnök üdvözli a megjelenteket és bejelenti, hogy a Társaság a háborús események következtében, 1943. óta nagygyűlést, 1944. március 18. óta felolvasó ülést sem tartott. A körülmények fokozatos rendeződése, továbbá a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 100 milliós segélye reményiséget ébreszt bennünk arra nézve, hogy ha szűk keretek között is, a Társaság élete újra megindulhat.

Az új magyar életkörülmények követelő szavát is figyelembevéve az elnökség a Társaság 1891-ben jóváhagyott alapszabályainak módosítását is tervbevette és — mint a meghívóból is kitűnik — e Nagygyűlés tárgysorozatára kitűzte.

Megállapítja, hogy a Nagygyűlésre szóló meghívókat 1946. május hó 10-én az összes Magyarországon tartózkodó tiszteleti és rendes tagoknak megküldötték. A jelenléti könyv tanúsága szerint 50 tag jelent meg. Az alapszabályok 25., valamint 39. pontjának figyelembevételével bejelenti, hogy a Nagygyűlést szabályszerűen hívták össze és az az alapszabályok módosítása tekintetében is határozatképes.

Majd a „Demokrácia és humanizmus” című tanulmányának felolvasásával az évi rendes Nagygyűlést megnyitja.

2. A nagy tetszéssel fogadott megnyitó után az elnök felkéri *Faragó László* rendes tagot „Az angol nemzeti jellem és az angol iskolapolitika” című tanulmányának bemutatására.

Az elnök a Nagygyűlés résztvevőinek egyhangú helyeslésétől kísérve megköszöni az előadónak a mély filozófiai szemléletet és karakterológiai felkészültséget tükröző értékes tanulmányának bemutatását.

3. Ezután *Gyulai Ágost* tikárt kéri meg az elnök, hogy tegye meg az elmúlt évekre vonatkozó jelentését. A jelentés a következőképpen szól:

Tisztelt Társaság!

Ugy akarta Isten, hogy a művelődés tetőpontjára jutott emberiség, s ennek körében a mi árva nemzetünk egy emberöltő alatt kétszer menjen át olyan világ-égésen, olyan vérzivataron, aminő teremtése óta nem zúgott el a világ fölött. A szörnyű anyagi és erkölcsi pusztulásnak ez az emberöltője, melynek emlékezetét a legmesszebb menő revízió sem fogja kitörölthetni a történelemből, majdnem egybeesik a mi, alakulása után hamarosan fölvirágozott tudományos társaságunknak élet-tartamával. Ez idő alatt a boldogabb jövődőre, a békés embernevelés feladatainak tudós tanulmányozására beállított Társaságunknak, a nevelés erejébe vetett hitének hajótörésével, mely fájdalomkúra kétszer is át kellett esnie a legszörnyűbb csalódáson.

Társaságunk életének ezen az emberöltőn át hú krónikásként 40-edszer és utójjára állva e helyen, hogy számot adjak működésünknek a legutóbbi Nagygyűlésünk óta eltelt szakaszáról, e tisztelemmel előttem álló feladatom teljesítésének ez utolsó alkalmával mély fájdalommal állapítom meg a szörnyű csalódást, melyet a tiszta, nemes értelemben vett pedagógus lelkiségnek embernevelő céljainak elérésében világszerte megérnie kellett. E pusztá megállapításon túl, a mindnyájunk előtt bőven ismeretes rettenetes történeti események közös tudatában, fölmentve érzem magamat attól, hogy rekriminációkba bocsátkozzam: Így volt megírva a csilagokban s bele kell nyugodnunk a történetekbe, de csak a multa nézve, a jövődőre vonatkozóan nem. Újra, sőt fokozott mértékben áll az, amit az első világháború utáni bűnbánatunk idején megfogadtunk, de más, az eddigiektől különböző mód-szerekkel meg is kell valósítaniok a jövő pedagógusainak, hogy más világnak kell következnie, az igazi embernevelés diadalának az új, utánunk következő nemzedék

munkája nyomán. Társaságunknak is, most kezdődő életszakasza során, új erőkkél az első sorban, részt kell majd vennie az ifjú lelkek újjáépítésében, szanalásában.

Mielőtt e nagy munkába foghatnánk, búcsúzzunk multunktól, mely szándékainkban tiszta volt és nemes, de eredményeiben szerencsétlen. Ez legyen rövid jelentésemnek tartalma.

Legutolsó Nagygyűlésünket, az 51-iket, 1943. november 20-án tartottuk; azontúli életünk és működésünk a rohamosan fejlődött események, főleg a sötétemlékü német megszállás következményeként töredék maradt. 1944. évi Nagygyűlésünket, mely a mainak sorszámát viselte volna, vagyis 52-ik lett volna a Társaság életében, már nem tarthattuk meg s az 51-ik Nagygyűlés után már csak két felolvasó ülést tartottunk, egyet 1943 decemberében és egyet 1944 januárjában. Szóval Társaságunk életének ez a nyilvánulása csonkán néz felénk majdnem három évi multnak távolából.

Még szomorúbb lapja Társaságunk ez időbeli történetének, hogy a nyomasztó körülmények között el kellett hallgatnia folyóiratunknak, az előző három év alatt tartalmilag és terjedelmileg ismét lendületnek s új fölvirágozásnak indult Magyar Paedagógiának is. A Magyar Paedagogia 52-ik évfolyamából már csak két kettős füzet jelenhetett meg 1943-ik évi január-októberi kelettel, igaz, hogy tekintélyes terjedelemben, egyenkint 10—10, összesen tehát 20 íven; az évfolyam utolsó száma már nem jöhetett ki a sajtó alól, bár újabb 10 íven kiszedve és utolsó korrektúrában nyomásra készen állott, mert a bekövetkezett hadiesemények, majd Buda ostroma folyamán a nyomdával együtt, mindenestől, a kéziratokkal együtt elpusztult. Így utolsó évbéli működésünknek ez a része is derékban ketté tört s töredékként áll előttünk munkánk leendő folytatásánál. Miképen fogjuk, folyóiratunknak ezt a hiányos évfolyamát befejezni s egyáltalában a folyóiratot a jövőbe átmenteni, egyelőre nagy kérdésként mered reánk, melyre feleletet adni e pillanatban egyikünk sem tudna.

Mindenesetre elégtételül szolgálhat önézetünknek, hogy a folyóirat utóljára megjelent két kettős száma gazdagságával igazolja Társaságunk életrealitását s büszkén regisztrálhatom, hogy e két füzetben a nagynevű *Eduard Spranger*nek külön a Magyar Paedagogia részére írt jeles tanulmányán kívül, mely *Az erkölcsi akaraterőre való nevelés* rendkívül korszerű témájáról szólt, 11 nagyobb értekezés, 6 kisebb közlemény, 2 szemleclikk, 7 vegyes közlemény, 3 nagyobb nekrológ, 47 hazai és 15 külföldi tárgyú beható könyvismertetés, továbbá 4 bibliográfiai közlemény jelent meg. Az esztendő e töredékes termése is a Magyar Paedagogia munkatársainak buzgalmaról és lelkesedéséről tanúskodik.

Mit mondjunk azonban mindezekben a fönntemlített, részben ugyan vigasztaló, de nagyjóbrészt fájdalmas adatokon túl azokról a veszteségekről, melyek a legutóbbi Nagygyűlésünk óta, tehát 2½ esztendő leforgása alatt tiszteleti és rendes tagtársaink elhunytával érték Társaságunk sorait? Megilletődéssel kell jelenenem, hogy mióta az 1904-ik esztendőben e titkári széket elfoglaltam, még egyetlenegyszer sem kellett ennyi veszteségről beszámolnom. Ez 40-ik és utolsó jelentésemnek legfájdalmasabb részlete. El is térek ez utolsó alkalommal, már csak az idő rövidege miatt is, régi szokásomtól, hogy egyenkint külön nekrológgal parentáljam el elhunytjainkat. Legyen szabad csak felsorolnom őket: tiszteleti tagjaink közül *Csengeri János* nyug. egyetemi professzort, ki 1892-ben részt vett Társaságunk alapításában, 1892—1895-ig a Magyar Paedagogia szerkesztője volt s 1940-ben lett tiszteleti tagtársunk; újabkori neveléstudományunk kiválóságát, *Imre Sándor* műegyetemi tanárt, ki 1906 óta rendes, 1942 óta tiszteleti tagi minőségében foglalt helyet sorainkban s 1913—1918-ig a Magyar Paedagogia szerkesztője volt; a tragikus módon önzke által hitvesével együtt elhunyt *Kemény Ferenc* nyug. tankerületi főigazgatót, ki 1903 óta rendes, 1935 óta tiszteleti tagtársunk volt, kinél buzgóbb tagja és felolvasója Társaságunknak és szorgalmasabb munkatársa folyóiratunknak, sohasem volt s talán nem is lesz, ki ezenkívül nagy érdemeket szerzett Társaságunk céljainak megvalósításában a kétkötetes *Magyar Pedagógiai Lexikon* odaadó, önzetlen szerkesztésével; *Mágoosy-Dietz Sándor* nyug. egyetemi tanárt, mint tiszteleti tagjaink sorában a természettudományos oktatást 1931 óta képviselő pedagógust; a hadi események tragikus áldozatát, *Ranschburg Pál* egyetemi c. rk. tanárt, az európai hírvű gyógypedagógust, Társaságunknak 1909 óta rendes, 1936 óta tiszteleti tagját; és végül gróf *Zichy János* egykori vallás- és közoktatásügyi minisztert, 1911 óta tiszteleti tagtársunkat.

Még hosszabb a névsora a legutóbbi nagygyűlésünk óta elhunyt rendes tagtársainknak. Összinté fájdalunkra örökre eltávoztak közülünk a következők: *Berte Ilona*, az Erzsébet-nőiskola nyug. igazgatója, a magyar nőnevelésnek lelkes munkása s irodalmilag is művelője, ki 1918-ban lett rendes tagtársunk; *Borotvás-Nagy Sándor* műegyetemi magántanár, kereskedelmi középiskolai tanár, a „Kereskedelmi Szakoktatás” c. folyóirat volt szerkesztője, ki 1935-ben történt megválasztása után a hadi események során hunyt el; *Gockler Lajos*, nyug. kereskedelmi iskolai tanár, Herbart pedagógiájának magyarországi apostola, 1909 óta rendes tagtársunk; *Kirchner Béla* kereskedelmi iskolai főigazgató, kit a kereskedelmi szaktanítás terén kifejtett munkásságáért 1903-ban választottunk rendes tagtársunkká; *Málnai Mihály* nyug. tanítóképzőintézet tanár, 1892-ben Társaságunk alapítóinak egyike; *Mosdóssy Imre* miniszteri tanácsos, Budapest székesfőváros egykori népszerű tanfelügyelője, Társaságunknak 1907 óta rendes tagja, 1912-től kezdve haláláig pedig a népoktatás köréből való alelnöke; *Nádai Pál*, nyug. iparrajziskolai tanár, művészetpedagógiai irodalmunknak derék munkása s mint ilyen 1915 óta rendes tagtársunk; a néhány nappal ezelőtt pátriárkai korban elhunyt *Pruzsinszky János* c. tanckerületi főigazgató, a budapesti gyakorló gimnázium egykori lelkes tanára s 1930 óta rendes tagtársunk; végül *Wildner Odön* nyug. székesfővárosi tanácsnok, ki mint a főváros oktatás- és művelődésügyének hivatott sáfára s mint író és szerkesztő lett 1914-ben rendes tagja Társaságunknak.

Bár elhúnytukról biztos adataink mindeddig nincsenek, de a hozzánk érkezett hírek szerint nem sok reményünk lévén már viszontláthatni őket, fájdalmas veszteségeink közé kell számítani a hadi események során 1½ esztendővel ezelőtt eltűnt néhány rendes tagtársunkat is: így *Nagy Zsigmond* miniszteri tanácsos, nyug. székesfővárosi tanfelügyelő, Társaságunknak 1924 óta rendes tagját, s egyelőre azt az ifjabb tagtársunkat, *Jankovits Miklós* székesfővárosi pedagógiai szemináriumi tanárt, Társaságunknak 1940 óta rendes tagját, 1943 óta könyvtárosát, ki, úgy mint *Nagy Zsigmond*, polgári minőségben esett fogságba 1½ évvel ezelőtt, illetőleg tűnt el nyomtalanul, és *Bartók Miklós* debreceni tanítóképző-intézet tanárt, 1942 óta rendes tagtársunkat, ki mint katona talán hadifogságban van 1½ esztendő óta, de úgy mint az előbbi kettő, életjelt magáról mindeddig nem adott. Mindamellett visszavárjuk őket, ha a sors esetleg mégis kegyelmes volt hozzájuk. Esetleges visszatérésüket örömmel s megilletődéssel fogjuk fogadni.

Kérem a t. Nagygyűlést, szíveskedjék jelentésem e részét külön tudomásul véve osztozni velem a fájdalomban, felsorolt tagtársaink elhúnyta fölött s abban a reményben is, hogy egyelőre eltűnt tagtársainkat szerencsésen viszontláthatjuk majd. Kérem, fejezzük ki ez érzéseinket mai Nagygyűlésünk jegyzőkönyvében.

Hogy azonban a régi szokásoktól eltérően ne szomorú akkorddal fejezzem be jelentésemét, az ebbeli sorrendet megváltoztatva hadd jelentsem be a t. Nagygyűlésnek azt, hogy az imént felsorolt fájdalmas veszteségekkel szemben áll az az örömdetes tény, hogy legutóbbi Nagygyűlésünk 1943 novemberében új erőkkel gyarapította sorainkat, megválasztván az előzőleg megüresedett két rendes tagsági helyre *Baranyai Erzsébetet*, az Új Iskola jeles tanárnőjét és *Györkösy Alajos* budapesti tanárképzőintézet tanárt. Minthogy eddig erre alkalmunk nem volt, legyen szabad őket, hibánkon kívül megkésve, csak ezúttal üdvözölni rendes tagi minőségben s fölkérni, hogy majdan székfoglaló előadás tartásával helyüket sorainkban teljes joggal elfoglalni szíveskedjenek.

Társaságunk a föntiek szerint s a történeti események során rendes tagokban erősen megfogyatkozván, mai Nagygyűlésünk lesz hívatva új rendes tagok választása által, új erők toborzásával készíteni elő és szervezni meg a Társaság hagyományos, embernevelő céljainak megfelelő nagyjelentőségű további munkát. Legyen szabad erre előre felhívni a t. Nagygyűlés figyelmét.

Ezzel jelentésem végéhez is értem. Utolsó szavam hadd szóljon végül egészen röviden s egészen szerényen magamról, minthogy utolszor van alkalmam e helyről szólni a t. Társasághoz. Az óra int, időm lejárt. Mikor 42 évvel ezelőtt e székelt elfoglaltam, barna hajjal, ifjúi hévvel láttam hozzá a szép feladathoz, mely előtttem állott, a Társaság gondjaimra bízott szellemi ügyeit szolgálnom és intézmem. E hév bennem e hosszú időn, egy egész emberöltőn át sohasem aludt ki s ma is olthatatlanul ég; s midőn, 42 évet töltvén e titkári székben, amire azt gondolom, eddig nem volt példa a tudományos társaságok életében, a bennem élő hév ellenére mégis búcsút mondok e nemes és szép munkakörnek, melyet itt betöltöttem, azért teszem, mert ifjú akarok lenni, aki megérti a kor szavát. Meg is értem. E tekintetben hiába

múltak el az évek fölöttem, hiába öszült meg a fejem. Jó, pedagógusként hittel valom, hogy az ifjúság a jövő. Magam pedig, ha eddigi minőségemben nem is fogom tovább gondolni a Társaság szellemi ügyeit, melyeket jó és rossz időben egyaránt egész odaadással viseltem szívémen, lélekben együtt leszek még hátralevő éveimben vagy napjaimban ezzel a nekem oly kedves Társasággal, részt veszek örömeiben, bánatában s ha kell, munkájában is egész lelkesemmel. Mindig öröm lesz visszagondolnom itt végzett munkámra, mit, tovább is munkánk részesének érezvem magamat, a közel jövőben Társaságunk ötvenéves történetének megírásával óhajtok dokumentálni.

Jelentésemet tudomásul vétel végett előterjesztvén, kérem a t. Nagygyűlést, engedje meg, hogy a Társaság összes tagjainak szíves emlékezetébe és barátságába ajánljam magamat a jövőben is.

A Nagygyűlés tudomásul vette a titkár jelentését s az elnök javaslatára meghatódottsággal mond köszönetet *Gyulai Ágost*nak 42 évi, több mint egy emberöltőre terjedő, a Társaság javát mindig odaadással szolgáló titkári munkásságáért, valamint a gondosan és nagy körültekintéssel megszerkesztett visszatekintésért és évi jelentésért.

4. Az elnök felkéri *Loschdorfer János* pénztárost, hogy a pénztári jelentést ismertesse.

A pénztáros előadja, hogy a háborús események következtében a Társaság pénzügyeiről is több évet összefogóan számol be.

1946. évi május hó 18-án a Társaság

összes bevétele és összes vagyona:	8878.77 P
összes kiadása:	5831.77 P
Maradvány:	3047.— P
Ebből ptpi csekken:	2602.19 P
Készpénzben:	444.81 P

Sajnálattal adja a Nagygyűlés tudomására, hogy a háborús események következtében az okmányok elpusztultak. Csak a régi pénztárkönyv maradt meg, az újnak csak néhány lapja, ezeket a Nagygyűlésnek fel is mutatja. Ezt annál sajnálatosabbnak tartja, mert a Társaság bevételei az utóbbi időben fokozódtak az érdeklődés növekedése következtében. A folyóirat régi évfolyamainak értékesítése is némi bevételt jelentett. Hivatkozott még a vallás- és közoktatásügyi miniszter legutóbbi s az elnök úr által is bejelentett 100 millió pengő segélyére, amely a Társaság életének megindulását talán lehetővé teszi. — Kéri felmentését.

Horn József, a számvizsgáló bizottság elnöke bejelenti, hogy a megmaradt számadásokat a bizottság a legnagyobb rendben találta. Kéri a pénztáros és a számvizsgáló bizottság részére a felmentvény megadását.

Az elnök javasolja a Nagygyűlésnek mind a pénztáros, mind a számvizsgáló bizottság felmentését és részükre őszinte elismerő köszönet nyilvánítását. A Nagygyűlés egyhangúan megadja a felmentvényt és köszönetet mond az odaadó fáradozásért.

5. A tárgysorozat következő pontjára térve az elnök felkéri *Cser János dr.* jegyzőt, hogy az általa az elnökségtől kapott irányelvek szerint átdolgozott alapszabályok tervezetét a Nagygyűléssel ismertesse.

Cser János előljáróban általánosságban rámutat arra, hogy az 1891 óta megjelent rendeletek értelmében az akkor jóváhagyott alapszabályok, módosításakor főleg a Társaság: a) működési területének meghatározása, b) vagyona és jövedelme megjelölése, c) a tagság megszűnésének okai, d) a rendkívüli nagygyűlés (közgyűlés) összehívásának módozatai, e) a nagygyűlés hatásköre, teendői és szavazatának módja, f) az elnökség hatásköre és teendői, g) az elnök utalványozási joga, h) az alelnökök utalványozási joga, i) a számvizsgáló bizottság megszervezése, j) az alapszabályok módosításának szabályozása és k) a hivatalos záradék beillesztése tekintetében kellett az átdolgozást elvégezni. Ezenkívül a neveléstudomány fejlődése és a nevelés demokratikus szellemű átalakítása követelményeinek is eleget kívánnak tenni az új alapszabályok.

Ezután részleteiben is felolvassa a módosított szakaszokat.¹

¹ A Társaság módosított alapszabályait, jóváhagyásuk után, a Magyar Paedagogia egyik következő számában fogjuk közreadni.

Az elnök felteszi a kérdést, hogy kinek van az előterjesztéshez hozzászólása. *Tettamanti Béla* r. tag felveti a kérdést, hogy nem lenne-e ajánlatosabb a rendes tagoknak eddig szában megállapított számát felemelni, illetőleg a korlátozást teljesen megszüntetni. Több hozzászólás után a közgyűlés egyhangúlag úgy határoz, hogy az alapszabályoknak ezt a régi szakaszát változatlanul meghagyja és az előterjesztést teljes egészében magáévá teszi.

Az elnök az alapszabálmódosító tervezetet ennek alapján elfogadottnak nyilvánítja ki és melég köszönetet mond *Cser János* rendes tagnak a módosítás szakszerű munkájának elvégzéséért.

6. *Prohászka Lajos* elnök ezután bejelenti, hogy a Társaság tisztikarának megbízása lejárván, a Társaság eddigi bizalmát megköszöni és a tisztikarral együtt lemond.

Helyét *Tóth Géza* mint korelnök veszi át és *Prohászka Lajos* újbóli megválasztását javasolja. Miután a Nagygyűlés a javaslatot egyhangú lelkesedéssel magáévá teszi, *Tóth Géza* korelnök örömmel jelenti be, hogy a Társaság *Prohászka Lajos* választotta meg ismét elnökévé.

Prohászka Lajos az elnöki széket ismét elfoglalván, köszönetet mond a Társaság bizalmaért, s a tisztikar megújításával kapcsolatban bejelenti, hogy a belügyminisztériumban kapott felvilágosítás alapján az új tisztikar megválasztását már az új alapszabályok figyelembevételével lehet megejteni, azzal a megszorítással, hogy az újonnan létesített állások az alapszabályok végleges jóváhagyásáig csak ideiglenesen kerülnek betöltésre. Ebben az értelemben az egyes tisztségek betöltésére a következőket javasolja:

Alelnökökké: a) az általános iskolai nevelés köréből *dr. Gyulai Ágost* nyug. tanárképző-főiskolai igazgatót; b) a középiskolák köréből *dr. Zibolen Endre* gyak. gimn. igazgatót; c) a felsőoktatás köréből *dr. Várkonyi Hildebrand* egy. ny. r. tanárt; d) a szabadművelődés köréből *dr. Szemere Sámu* nyug. tanítóképzőintézeti igazgatót. Javasolja egyúttal az ötödik alelnöki állás betöltésének ideiglenes elhalasztását.

Főtítkárrá: *dr. Hajdu János* gimnáziumi igazgatót.

Títkárrá: *ifj. dr. Zibolen Endre* testnevelési főiskolai rk. tanárt.

Szerkesztővé: *dr. Faragó László* áll. gimn. tanár, egyetemi tanárségedet.

Jegyzővé: *dr. Cser János* min. tanácsost.

Pénztárossá: *dr. Újvári Bélát*, az Orsz. Képzőművészeti Főiskola tanárát.

Ellenőrré: *dr. Váradi József* tanítóképzőintézeti igazgatót.

Könyvtárossá: *dr. Jankovits Miklóst*.

Számvizsgálókká: *dr. Lux Gyula* nyug. tanítóképzőint. igazgatót, *Rosai (Róder) Pál* ny. gimn. igazgatót és *dr. Tóth Géza* főisk. tanárt.

A Számvizsgáló Bizottság póttagjaivá: *dr. Máté Károly* egy. m. tanárt, az Egyetemi Nyomda igazgatóját és *Dobos László* szföv. polg. isk. igazgatót.

A Nagygyűlés e javaslat alapján a Társaság új tisztikarát a főlaboráltak személyében egyhangúlag megválasztotta.

7. Az elnök ezután a Társaság tiszteleti tagjait a következőket javasolja megválasztani:

Dr. Beke Manó nyug. egyetemi tanárt, Társaságunknak 1899 óta rendes tagját, a Magyar Tud. Akadémia rendes tagját, a matematikai oktatásnak nagytekintélyű középiskolai és főiskolai munkását, ki a középiskolai tanárok sok nemzedekét nevelte.

Dr. Huszti József egyetemi ny. r. tanárt, Társaságunknak 1926 óta rendes tagját, 1935—1946-ig a főiskolai oktatás köréből való alelnökét, az Országos Közoktatási Tanács volt ügyvezető alelnökét, a magyar közoktatásügynek 20 éven át pedagógiai irányítóját.

Egy régi mulasztás pótlásául *dr. Kemény Gábor* vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztályfőnököt, a magyar pedagógiai irodalom régi hivatott művelőjét, a francia és a magyar középiskolai reformtörekvések és a magyar kultúrpolitikai kérdések jeles szaktudósát, ezekben a tárgykörökbe tartozó számos könyv és tanulmány szerzőjét, több szakfolyóiratnak, köztük a „Magyar Paedagógia“-nak is munkatársát, a Pedagógus-Szakszervezet elnökét, az „Embernevelés“ szerkesztőjét.

Dr. Melich János nyug. egyetemi tanárt, Társaságunknak 1930 óta rendes tagját, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagját és főkönyvtárnokát, a jeles nyelvtudóst, a középiskolai tanárképzésnek sok éven át volt vezető munkását.

Vajkai Júlia írónőt, Társaságunknak 1930 óta rendes tagját, a munkára nevelés pedagógiájának külföldön is jónévé magyar művelőjét, kinek tiszteleti taggá

választásával Társaságunk a női nem nevelői hivatottságának újabb elismerését kívánja dokumentálni.

A Nagygyűlés a felsoroltakat egyhangú lelkesedéssel, közfelkiáltással tiszteleti tagokul választja.

Ezután az elnök a rendes tagok sorában megüresedett 26 helyre a következőket hozza javaslatba:

Dr. Baránszky-Jób, László egyetemi magántanár, kereskedelmi leányközépiskolai igazgatót, a Magyar Esztétikai Társaság ügyvezető alelnökét, az Esztétikai Szemle szerkesztőjét, az „Embernevelés” főmunkatársát, számos irodalom-pedagógiai mű és tanulmány szerzőjét, a „Magyar Paedagogia” munkatársát.

Dr. Bence István gimnáziumi tanár, tanulmányi felügyelőt, ki a „Pedagógiai szakkönyvek” sorozatában megjelent „A magyar nyelv és irodalom tanítása” című didaktikai szakkönyvével és jeles irodalmi tankönyvével szerzett pedagógiai irodalmi érdemeket.

Dr. Berg Pál budapesti gyakorló gimnáziumi tanárt, az angol közoktatásügy és a magyarországi angol nyelvtanítás avatott ismerőjét, e tárgykörök szorgalmas művelőjét, „Az angol nyelv útja a magyar iskolában” c. mű szerzőjét, a Magyar Paedagogia munkatársát.

Dr. Bíró Lajos Pál, a budapest-vidéki tankerület új főigazgatóját, az angol nyelvi oktatás irodalmának jeles munkását, az amerikai középiskolák szervezetének tanulmányozóját, a „Köznevelés” szerkesztőjét.

Dr. Borbély Kamill bencésrendi gimnáziumi tanárt, a magyar katolikus pedagógiai irodalomnak a Pannonhalmi Szemlében és a Katholikus Szemlében 10 év óta szorgalmas és hivatott munkását.

Deák Gyula nyug. polgári iskolai tanulmányi felügyelő igazgatót, az Országos Polgáriiskolai Tanáregyesületi Közlöny szerkesztőjét, a magyar polgári iskola történetíróját, e téren több nagyobb jeles munkának szerzőjét.

Dobos László polgári iskolai igazgatót, a magyar nyelvi és irodalmi oktatás elméletének és gyakorlatának, továbbá az ifjúsági irodalom és ifjúsági könyvtárak problémájának kiváló művelőjét, számos e tárgykörökbe vágó értekezés szerzőjét, a Magyar Paedagogia munkatársát.

Dr. Hanák Tibor, vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztálytanácsost, a katolikus polgári iskolai tanárnőképző főiskola tanárát, a német középiskola filozófiai és pedagógiai alapvetésével foglalkozó s a filozófia és pedagógia körébe vágó több dolgozatnak szerzőjét.

Dr. Karácsony Sándort, a debreceni egyetemen a pedagógia tanárát, a Szabadművelődési Tanács elnökét, „A magyar észjárás és közoktatásügyünk reformja”, „A magyar világnézet”, „A társadalmi nevelés” c. pedagógiai művek és számos más nevelői tárgyú dolgozat szerzőjét, mint nagyhatású nevelői gondolkodót.

Dr. Kiss Árpád, egyetemi magántanár, az Orsz. Köznevelési Tanács ügyvezető igazgatóját, a „Ma! magyar nevelés” c. nagyobb pedagógiai monográfiának s több jeles köznevelésügyi tanulmánynak szerzőjét, a „Magyarságtudomány és nemzetnevelés” és a „Demokrácia és köznevelés” c. kötetek szerkesztőjét, a Magyar Paedagogia munkatársát.

Dr. Kovács Máté vallás- és közoktatásügyi miniszteri tanácsost, az Orsz. Közoktatási Tanács volt ügyvezető igazgatóját, a debreceni nyári egyetem szervezőjét, pedagógiai tárgyú cikkek és tanulmányok, köztük a „Magyarságismeret és irodalmi nevelés” c. nagyobb tanulmány szerzőjét.

Dr. Kundt Ernő műegyetemi tanárt, egyetemi magántanárt, az angol nyelvi és irodalmi oktatás régi jeles munkását, számos e körbe vágó kiváló könyv és tanulmány szerzőjét, tankönyvíró, a Magyar Paedagogia munkatársát.

Dr. Lénárd Ferenc egyetemi magántanárt, filozófiai és pedagógiai író, a Magyar Pszichológiai Társaság főtítkárá, francia és amerikai filozófiai, lélektani folyóiratoknak és a Magyar Paedagogiának is munkatársát.

Lenkei Istvánt, a székesfővárosi Pedagógiai Szeminárium gyakorló elemi iskolájának volt jeles igazgatóját, ezidőszert a székesfővárosi tanügyi osztály előadó-ját, a „Nevelés” c. folyóirat szerkesztőjét, több pedagógiai folyóiratnak munkatársát.

Mácsai Károly tanítóképzőintézeti c. igazgatót, a budapesti áll. óvónőképzőben a pedagógia tanárát, a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezetének alelnökét és pedagógiai bizottságának vezetőjét, neveléstani és módszertani tankönyvek szerző-jét, több pedagógiai szakfolyóiratnak s a Magyar Paedagogiának is munkatársát.

Dr. Marczell Mihály egyetemi tanárt, a központi papnevelde rektorát, a budapesti kat. polgári iskolai tanárképző főiskola igazgatóját, az ifjúság lelki gondozásával foglalkozó katolikus irodalom szorgalmas és avatott művelőjét, az e körbe vágó „Bontakozó élet“ c. 8 kötetes sorozatnak s több más e tárgyú monográfiának szerzőjét, a Szent István Akadémia rendes tagját.

Dr. Máté Károly egyetemi magántanárt, az Egyetemi Nyomda igazgatóját, a magyar tankönyvirodalom szakavatott irányítóját, több jeles irodalom-pedagógiai és sajtótudományi tanulmány szerzőjét.

Pénzes Zoltán iparoktatási főigazgatót, nevelés-lélektani és pszichotechnikai tanulmányok szerzőjét, a matematikai tanítás didaktikájának művelőjét, több pedagógiai szakfolyóiratnak munkatársát.

Dr. Solt Ferenc polgári iskolai igazgatót, a Gyermeklélektani Intézet előadóját, a kat. polgári iskolai tanárképző főiskola tanárát, több gyermek- és ifjúságtanulmányi dolgozatnak szerzőjét, a Szent István Akadémia rendes tagját.

Székelly Károly gimnáziumi tanárt, a gyermektanulmányok és nevelés-lélektanok művelőjét, több pedagógiai szakfolyóiratnak, köztük a Gyermek és Ifjúságnak és a Magyar Paedagógiának is szorgalmas munkatársát.

Dr. Szombatfalvy György vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztályfőnököt, ezidőszerint a budapesti tankerület főigazgatóját, a „Társadalomtudomány“ című folyóiratnak szerkesztőjét, a pedagógiai és szociológiai irodalom jeles régi munkását.

Dr. Vajda György gimnáziumi tanárt, a magyar irodalmi tanítás pedagógiájának művelőjét, a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete magyar irodalmi tankönyvsorozatának szerkesztőjét, Társaságunk felolvasó üléseinek szorgalmas látogatóját és felolvasóját.

Dr. Vajthó László, budapesti gimnáziumi tanárt, egyetemi c. rk. tanárt, a magyar irodalmi oktatás kiváló elméleti és gyakorlati művelőjét, e téren jeles műveknek szerzőjét, e körbe vágó kiadványoknak, többek között a „Tanítási problémák“ és a „Magyar irodalmi ritkaságok“ c. irodalom-pedagógiai sorozatoknak szerkesztőjét, a Magyar Paedagógiának munkatársát.

Dr. Vértes O. József nyug. gyógy-pedagógiai igazgatót, az ideges gyermekek áll. intézetének volt vezetőjét, a gyógy-pedagógiai irodalomnak jeles művelőjét, több e tárgyú magyar és német műnek, többek közt a gyógy-pedagógia rendszeres kézikönyve eddig megjelent 3 kötetének szerzőjét, angol, francia, német és magyar szakfolyóiratoknak, köztük a Gyermek és Ifjúságnak és a Magyar Paedagógiának is munkatársát.

Dr. Zentai Károly szociális felügyelőt, volt tanítóképzőintézeti tanárt, a pedagógiai szakirodalomnak művelőjét, több nevelés-lélektani tanulmányok és jeles neveléstan tankönyveknek szerzőjét.

Dr. ifj. Zibolen Endre ezidőszerint orosz hadifogságban levő testnevelési főiskolai tanárt, az ifjúkor lélektanának avatott ismerőjét, a közösségi szellem pedagógiájának művelőjét, pedagógiai író s ily minőségében a Magyar Paedagógiának is szorgalmas munkatársát.

Miután a közgyűlés a javaslatához hozzájárult, az elnök a felsoroltakat megválasztott rendes tagoknak jelenti ki.

8. Indítvány nem lévén, az elnök megköszöni a megjeleentek lelkes részvételét s az alapszabálymódosító és tisztújító Nagygyűlést bezárja.

*

II. Társaságunk 1946. évi október 8-án tartott felolvasó ülést a Székesfővárosi Népművelési Központtal karöltve rendezte. Az ülésen Prohászka Lajos elnököt. Az ülés tárgya Vajda György Mihály r. tagnak „Irodalmi nevelés a demokratikus iskolában“ c. székfoglaló előadása volt.

III. Társaságunk 1946. november 16-án ünnepi felolvasó ülést tartott, amelyen *Gyulai Ágost* alelnököt, a Társaság 42 éven át volt titkárát üdvözölte, s megemlékezésül egy, a Társaság tagjai által írt, kéziratot emlékkönyvet nyújtott át az ünnepeletnek. Az, ülést *Várkonyi Hildebrand* alelnök „Lélektani antropológia és pedagógia“ c. elnöki megnyitója vezette be. A nagy tetszéssel fogadott előadás után *Várkonyi Hildebrand* alelnök a következő szavakkal üdvözölte *Gyulai Ágostot*:

Mélyen tisztelt és szeretett Kartársunk!

Mélyen tisztelt Társaság!

Ünnepi ülésre jöttünk össze ma, hogy tiszteletünk, hálaunk és nagyrabecsülésünk adóját lerójuk azon Kartársunk iránt, aki immár több mint négy évtizede

mint a Magyar Paedagogiai Társaság főtítkára irányította nemes egyéniségének egész munkájával a Társaság szellemi életét. Négy évtized nagy idő; szinte példátlan tudományos társaságok életében, hogy ugyanaz a személyiség álljon változatlanul a hullámzó idők, egymást féléváltó nagynevű elnökök és az egymást követő nemzedékek sorában. Tudományos életünkben nem találunk erre előzményt, de főképen nem arra, hogy valaki oly gondos körültekintéssel, az egyéni életek részleteibe is beható szerető érdeklődéssel és megrendíthetetlen kitartással viselje e hivatal díszét és terhét a békés évek termékenysége és a háborúk megpróbáltatásai közepette, mint ünnepelt Kartársunk. Magas örtoronyban álltál, honnan áttekinthetted a magyar szellemi élet egész látóhatárát.

S ezen négy évtized nem csupán a neveléstudomány szeretetteljes gondozásában volt termékeny, hanem annak a szaktudománynak művelésében is, melyet Gyulai Agost magának fiatal éveitől kezdve kiválasztott. Nem múltak el nyomtalanul a repülő évek a nélkül, hogy maradandó alkotásokkal ne gazdagította volna a magyar Shakespeare-irodalmat és az ifjúság olvasmányainak könyvészetét.

Mikor a mai ünneplésre készültünk, mélyen tisztelt Kartársunk, arra gondolt Társaságunk, hogy az átélt évtizedek munkásságát, régi hagyományok szerint, egy kötetnek összeállításával örökíti meg, amelyben tagtársaink egy-egy tanulmánnyal adják jelét unnepi érzelmeiknek és a szellemi munkás iránt tartozó elismerésüknek. E kötet itt van, s ha a szűkös nyomdai viszonyok nem engedték is meg e tanulmányok kinyomtatását, tisztelőid s barátaid saját kézírataikból állították össze a Társaság koszorúját. Kérünk, fogadd el emlékül e gyűjteményt nagyrebecsülésünk csekély jeléül.

A görög költő, öregedvén, így szól önmagáról: „Öregszem, de folyvást és sokat tanulva.” Mi azt kérjük Tőled, hogy az előrehaladt években, midőn eddigi helyedet fiatalabb erőknél adod át, ne csupán a tanulás és folytonos szellemi munka terén mutass példát tisztelőidnek, hanem a tanításban is folytasd eddigi tevékenységedet: abban a szellemi sugárzásban, egyéni hatásban, amely a szellemi embernek s a pedagógusnak sajátja s amely akkor érezhető, ha nem a szó hordozza, hanem az egyszerű személyes jelenlét. Maradj köztünk továbbra is és mutasd nekünk továbbra is az utat, melyen haladtál s melyen nekünk is tovább haladni kötelességünk. Légy szellemi tanácsadónk és vezérünk még hosszú időn, sok éven keresztül! Ezt kéri Tőled a munkásságoddal összenőtt Magyar Paedagogiai Társaság.

Várkonyi Hildebrand üdvözlő szavaira az ünnepelt a következőkben válaszolt.

Mélyen tisztelt Alelnök Úr!
Tekintetes Társaság!

Mélyen megilletődve lelkemben állok itt, mikor megköszönöm a t. Elnökségnek és Társaságunk összességének a szeretetteljes üdvözlést és jóleső figyelmet, melyben az imént részem volt. Megilletődésem érthető, mert hiszen 42 esztendőnek, életem javarészen emlékei tolnak föl lelkemben e pillanatban.

Egy emberöltővel ezelőtt, jeles és tekintélyes elődök után, ifjúi lelkesedéssel elvállaltam titkári minőségben az akkor még csak második évtizedét megkezdő Társaságunk szellemi ügyeinek intézését, a Társaság azóta elhunyt nagynevű elnökének, a kiváló tudósnak és írónak, Fináczy Ernőnek elnöksége mellett, kinek nemes alakja ez alkalommal kegyelettel merül föl emlékezetemben. Nem gondoltam akkor arra, hogy négy decenniumnál tovább munkálkodván e tisztségben, valaha, a tudós társaságok életében szokatlan, talán soha elő nem fordult példát szolgáltatassak arra, miként lehet ily hosszú időn át híven szeretni egy tudós munkakört s megtenni érte jó és rossz időben mindent, ami szerény erőinktől telik. Az Isten szeretett engem s erőt adott, hogy hivatali pályámnak, a tanári katedrának 41 évi szolgálata mellett, e tisztségben is kitarítottam. Megáldotta munkámat, mert a súlyos történelmi időkben, melyek az első világháborúval kezdetüket vették, sok Scylla és Charybdis között is, sikerült Társaságunk tudós munkáját töretlenül fönntartani, s ez életpályámnak, a tömérdek egyéb hivatalos munkán túl, melyben a tanügy mezején részem volt, egyik legszebb emléke volt és fog maradni koporsóm zártáig.

Ezt az alkalmat használok föl arra, hogy elmondjam köszönetemet azért a sokévi szeretetért és megértésért, mellyel Társaságunk illusztris tagjai részéről mindenkor találkoztam, kik közül, hajh, már sokan, nagyon sokan eltávoztak az örökkévalóságba. Elmondjam főképen azoknak, akiknek az imént kapott tudós emlékkönyvet köszönhetem. Tudós, vagy legalább is a tudományokért olthatatlan lánggal élő léleknek szebb és nagyobb ajándékot nem adhat egy társaság, mint ha tagjai-

nak erre a kegyes alkalomra készült tudományos dolgozatait nyújtja át neki egy csokorba fűzve, mert az egyúttal egy lépést jelent lelke ideálja, a tudomány haladása felé. Ebben a gyönyörű ajándékban részesültem ma s én mélyen meghatva, boldogan fogadom el e könyvet életem egyik legszebb s legbecsesebb kincse gyanánt.

Mikor megköszönöm e gyönyörű ajándékot azoknak, akiktől kapom, — hálám jeléül megfogadom, hogy ha Isten erőt s egészséget ad, szeretetemmel, érdeklődéssel, részvételemmel ezentúl is híven szolgálni fogom Társaságunk tudós céljait és részt veszek munkájában, hogy ilymódon cselekedeteimmel is megköszönjem a mai kedves ünnepet.

Végül szívemből kívánom ez alkalommal, hogy Társaságunk épüljön fel újra az elmúlt nagy világégés után, vegyen részt a lelkek újjáépítésében, működjék buzgón, lankadatlanul a jövőben is; éljen, gyarapodjék és viruljon időtlen időig a magyar nevelés ügyének javára és boldogulására.

IV. 1946. december 21-én tartott felolvasó ülésünkön *Prohászka Lajos* elnökölt. Az ülés tárgya két székfoglaló előadás volt. *Máté Károly*: „Sajtó és nevelés”, *Kiss Árpád* pedig „Az embernevelés mai jelentése” c. tanulmányukat mutatták be.